

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Hellevoetsluis

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

6 januari 2012 / rapportnummer 2596-26

1. Hoofdpunten van het MER

Het Waterschap Hollandse Delta heeft het voornemen om twee dijkvakken in de gemeente Hellevoetsluis te versterken. Het betreft een deel van de Vestingwallen en de Zuiddijk. Hiervoor is naast een projectplan (bevoegd gezag: Waterschap Hollandse Delta) mogelijk ook een wijziging van het bestemmingsplan (bevoegd gezag: de gemeenteraad van de gemeente Hellevoetsluis) nodig. Om de besluitvorming hierover te ondersteunen wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

De Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een beschrijving van het voornemen, een onderbouwing van de alternatieven en van de plaats van de milieuaspecten daarin;
- een beschrijving van het beoordelingskader en de wijze waarop de verschillende beoordelingscriteria worden meegewogen;
- een beschrijving van de gevolgen van de dijkversterking voor cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden, inclusief mogelijke maatregelen om effecten te mitigeren;
- een goede publieksvriendelijke samenvatting, voorzien van overzichtelijk en goed leesbaar kaartmateriaal toegespitst op de problematiek van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie Reikwijdte en Detailniveau (notitie R&D).

2. Probleemstelling, doel, beleid en besluiten

2.1 Achtergrond, probleem- en doelstelling

Achtergrond, probleem- en doelstelling zijn in de R&D notitie duidelijk weergegeven, evenals de wijze waarop de initiatiefnemer vanuit een breed aantal oplossingsrichtingen uiteindelijk (voor de beide dijkgedeelten) wil komen tot één voorkeursoplossing.

Beschrijf in het MER op welke beleids- en ontwerprandvoorwaarden en planhorizon de doelstelling is gebaseerd. Maak onderscheid tussen hoofd- en nevendoelestellingen. De Commissie adviseert de hoogwaterveiligheidsproblematiek (hoofddoelstelling) in het MER in een lan-

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

gere termijn-perspectief te plaatsen dan de genoemde 50 jaar. Hieruit kunnen dan beoordelingscriteria volgen zoals:

- de toekomstvastheid van de verschillende alternatieven op de lange termijn (100 jaar);
- de veiligheid van de woningen binnen de vesting (vesting binnendijks / buitendijks);
- het toekomstig onderhoud aan de primaire waterkering.

Een aantal nevendoelestellingen / wensen is in de notitie R&D tamelijk abstract verwoord.

Werk in het MER uit wat concreet bedoeld wordt met:

- het benutten van kansen ter versterking van de ecologische kwaliteiten van de dijk en de directe omgeving;
- het benutten van kansen ter versterking van recreatie;
- het waar mogelijk versterken van het huidige karakter van de zowel de Vestingwal als de Zuiddijk.

In de notitie R&D staat een duidelijke beschrijving van het beoordelingskader. Geef aan welke beoordelingscriteria, aanvullend op dit kader, uit bovengenoemde punten volgen en hoe zwaar de verschillende criteria worden meegewogen.

2.2 Beleidskader en te nemen besluiten

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor de dijkversterking en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Geef een volledig en samenhangend beeld van de (vervolg)besluiten, vergunningen en ontheffingen, die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van de dijkversterking, en van de instanties die daarvoor bevoegd gezag zijn.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Alternatieven

Vestingwallen

Bij de alternatiefontwikkeling is gekeken naar het voldoen aan de eisen die vanuit veiligheidsoogpunt gesteld worden aan de bestaande waterkering. De Commissie merkt op dat het totale grondmassief van de vestingwallen een bijdrage levert aan het waterkerend vermogen. De Commissie adviseert daarom de beschouwing op veiligheid vanuit dit perspectief te bezien. Door het theoretische profiel waaraan getoetst wordt aan de bestaande situatie aan te passen kan mogelijk met (een) lichtere ingr(e)ep(en) voldoende doelbereik behaald worden.

Tevens adviseert de Commissie om bij de alternatieveselectie ook realistische combinaties van alternatieven in beschouwing te nemen. Indien oplossing 1a niet als volwaardig alternatief is aan te merken biedt een combinatie met oplossing 1c mogelijk wel perspectief.

Geef aan wat de oplossingsrichtingen betekenen voor toekomstig onderhoud en ingrepen aan de dijk en hoe dit is meegewogen bij de selectie van alternatieven. Dit betreft met name de

keuze tussen oplossingsrichtingen 1 (binnen bestaande dijktraject) of 2 (verlegging van de dijk waarbij de gehele vesting binnendijks komt te liggen).

Zuiddijk

In de notitie R&D wordt aan cultuurhistorische waarde(n) van en bij de Zuiddijk alleen de dijk als lijnelement in het landschap genoemd. Tijdens het locatiebezoek dat de Commissie op 28 november 2011 aan het plangebied bracht, bleek dat er zich diverse andere cultuurhistorische elementen bevinden, te weten:

- een voormalige opstelplaats voor geschut (de zg. 'Zuidbatterij') aan de binnenzijde van de dijk;
- een restant rabattenland aan de binnenzijde van de dijk;
- de inundatievlakte tussen Brielle en Hellevoetsluis, onderdeel van de Stelling Monden van de Maas en Haringvliet.

Mogelijk bevindt er zich ook een restant van een oude dijk en een kreekrestant (buitendijks).

De (mogelijke) aanwezigheid van deze cultuurhistorische elementen kan van belang zijn voor de te beschouwen alternatieven. In de notitie R&D wordt oplossing 3 'damwand in binnenteen' aangegeven als niet reëel en onwenselijk vanuit kosten oogpunt. De Commissie adviseert deze oplossingsrichting wel aan een nadere beschouwing te onderwerpen omdat:

- een constructieve oplossing minder gevolgen heeft voor de hierboven genoemde cultuurhistorische en landschappelijke elementen;
- bij een constructieve oplossing wordt geanticipeerd op het borgen van veiligheid op de langere termijn (100 jaar); dit geeft direct een indicatie van de toekomstige inspanningen aan deze dijk.
- de kosten wellicht beperkt zullen blijven aangezien het om een kort dijktraject gaat en ter plaatse van de aanwezige boerderij toch al een constructief element nodig is.

4. Bestaande situatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Beschrijf de referentiesituatie, de milieueffecten van de alternatieven en de te treffen mitigerende maatregelen zoveel mogelijk kwantitatief. Geef de effecten weer in overzichtstabellen en op kaart. Maak onderscheid tussen effecten tijdens de aanleg- en de gebruiksfase. Het studiegebied is het gebied waar milieugevolgen verwacht kunnen worden. Geef op kaart het studiegebied aan.

Maak inzichtelijk welke onzekerheden er in gegevens en in berekeningen (bijvoorbeeld van stabiliteit en van milieueffecten) zitten en wat dit betekent voor de waarschijnlijkheid dat effecten optreden (het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenari'o's; best-case en worst-case).² Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en ga

² Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in

in op het belang van onzekerheden in effectbepalingen voor de vergelijking van de alternatieven.³

Geef ook aan op welke wijze en wanneer na realisering van de dijkversterking de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.

4.2 Referentiesituatie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

4.3 Bodem en water

Beschrijf voor de verschillende alternatieven:

- de gevolgen voor het waterbeheer (met name bij buitenwaartse dijkverlegging);
- de veranderingen in grondwaterstanden en -stromingen, kwel en infiltratie;
- de zettingen zowel ter plaatse van de dijk als in de directe omgeving, de gevolgen voor de aanleghoogte van de dijk en de mogelijke gevolgen voor aanwezige bebouwing;
- het grondverzet en de logistiek van aan- en afvoer van grond en eventueel hiervoor noodzakelijke depots.

Beschrijf hiertoe in het MER allereerst:

- de geologische opbouw van het gebied in de omgeving van de twee waterkeringen;
- de (geo)hydrologische situatie in het gebied (grondwaterstanden en -stromingen met kwel en infiltratie);
- de zettingsgevoeligheid van de bodem; grondwaterstanden en -stromingen, kwel en infiltratie;
- de zettingen zowel ter plaatse van de dijk als in de directe omgeving en de mogelijke gevolgen hiervan voor aanwezige bebouwing;
- het grondverzet en de logistiek van aan- en afvoer van grond en eventueel hiervoor noodzakelijke depots;
- de aanwezige bodemkwaliteit en de betekenis ervan, met name indien sprake is van bodemverontreiniging.

werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

³ Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER. (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf)

4.4 Natuur

4.4.1 Algemeen

Geef in het MER aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Ga daarna in op de ingreep-effectrelatie tussen de voorgenomen activiteit en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Geef aan voor welke dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen⁴ is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Beschrijf mitigerende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.4.2 Gebieden

Beschrijf de mogelijke invloed van de verschillende alternatieven voor beide dijkgedeelten op beschermde natuurgebieden in de omgeving van het plangebied, zoals Natura 2000-gebieden, Beschermde natuurmonumenten en de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van de dijkgedeelten ten opzichte van de beschermde gebieden.

Natura 2000-gebieden

Beschrijf voor de Natura 2000-gebieden Haringvliet en Voornes Duin in het MER:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit en de ruimtelijke verspreiding van habitattypen en leefgebieden voor soorten in de omgeving van het plangebied;
- voor zover bekend: de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.

Onderzoek of de verschillende alternatieven gevolgen voor de Natura 2000-gebieden (kunnen) hebben. Als op grond van objectieve gegevens niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor een/de Natura 2000-gebied(en), geldt dat een Passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Deze moet onderdeel uitmaken van het plan-MER. Onderzoek, indien van toepassing, in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat de dijkversterking de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast.⁵

⁴ Bijvoorbeeld vernietiging van leefgebied door ruimtebeslag, verstoring door geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking.

⁵ Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? (inclusief locatiealternatieven)
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS-gebied(en) in en rond het plangebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een 'nee-tenzij' regime. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt en of het voornemen hierin past.

Beschermde Natuurmonumenten

Beschrijf de instandhoudingsdoelstellingen die voorkomen uit de status van het Quackgors als Beschermd Natuurmonument en de gevolgen van de alternatieven voor deze instandhoudingsdoelstellingen.

4.4.3 Soorten

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde en welke overige bedreigde soorten⁶ te verwachten zijn in het plangebied. Beschrijf waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.⁷ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen⁸ overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

Beschrijf voor de beide dijkgedeelten de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden in de omgeving. Besteed hierbij aandacht aan alle drie facetten van cultuurhistorie:

- archeologie (inclusief relatief recente archeologische resten zoals de bunkers uit de Tweede Wereldoorlog);
- gebouwd erfgoed (zoals de aanwezige rijksmonumenten, de vuurtoren, de gedekte weg met wapenplaats en de haven met droogdok);
- landschappelijke elementen (zoals het verdrinken poldertje met kreekrestant).

Beschrijf de beleefde kwaliteit, de fysieke kwaliteit en de inhoudelijke kwaliteit van aanwezige waarden.⁹ De Commissie wijst hierbij op de volgende aandachtspunten:

- Bij de vestingwallen zijn niet alleen de geometrie en de steilheid van het dijktaalud kwaliteiten, maar ook het (behoud van het) historisch profiel van vestingwal en gracht. Ga daarom ook in op wijzigingen die in de loop van de geschiedenis aan het profiel hebben plaatsgevonden.

⁶ Hierbij kan onder meer gebruik worden gemaakt van Rode Lijsten die voor relevante soortgroepen zijn vastgesteld.

⁷ Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde regelgeving bestaan er vier verschillende beschermingsregimes, voor vier verschillende categorieën soorten: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn- / bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels.

⁸ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

⁹ Hierbij kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van de waarderingscriteria uit de 'Handreiking cultuurhistorie in m.e.r. en MKBA' (Witteveen+ Bos, 2007) opgesteld in opdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Van deze handreiking is ook een samenvatting uit 2009 beschikbaar.

- Een zeer specifieke kwaliteit is de ruimtelijke relatie van de vesting en de marinehaven; de vooruitgeschoven positie van de vesting (vroegere marinehaven) in het Haringvliet met een open haven aan de Haringvlietzijde en een afgesloten dokhaven achter de sluis.
- De relatie tussen archeologische en bouwhistorische elementen uit de militaire geschiedenis die in de vestingwerken zichtbaar en onzichtbaar aanwezig zijn.

Beschrijf de gevolgen van de verschillende alternatieven voor deze kwaliteiten. Neem bij het beoordelingskader en de effectbeoordeling ook het advies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in acht.¹⁰

5. Overige aspecten

5.1 Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de alternatieven effecten veroorzaken en voldoen aan de doelstelling(en). Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie en betrek daarbij de de grens- en streefwaarden uit het milieubeleid. In paragraaf 2.1 van dit advies is ingegaan op de vergelijking van de alternatieven op doelbereik. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

5.2 Vorm en presentatie

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in bijlagen op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers. Deze moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

¹⁰ Brief Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed dd. 1 december 2011

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Waterschap Hollandse Delta

Bevoegd gezag: Waterschap Hollandse Delta; mogelijk ook gemeente Hellevoetsluis

Besluit: vaststellen projectplan dijkversterking; mogelijk ook wijziging of vaststellen bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r.: D3.2; tevens plan-m. e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: Versterking van de primaire waterkering

Procedurele gegevens:

- aankondiging start procedure in de weekkranten Delta Spijkenisse en Delta Hellevoetsluis van 2 november 2011
- ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 7 november 2011 tot en met 5 december 2011
- adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 3 oktober 2011
- advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 6 januari 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij dit project is als volgt:

ir. J.J. Cuijpers

ir. J.H.J. van der Gun

drs. G. Korf (werkgroepsecretaris)

mr. M.A.P.C. van Loon (voorzitter)

drs. C.T.M. Vertegaal

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de hierna genoemde informatie die van het bevoegde gezag is ontvangen, als uitgangspunt. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

Notitie Reikwijdte en Detailniveau m.e.r. Dijkversterking Hellevoetsluis, d.d. 7 september 2011. De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 7 december 2012 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven.

**Advies over reikwijdte en detailniveau van het
milieueffectrapport Dijkversterking Hellevoetsluis**

ISBN: 978-90-421-3409-6

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

